

Marijke van Damme-Jongsten

In 1994 organiseerde de KNNV voor de eerste keer een waarnemingsproject en sindsdien wordt dat jaarlijks herhaald.

Het enthousiasme waarmee de projecten werden ontvangen gaf daar aanleiding toe. Bovendien was dit nieuw voor Nederland en was onbekend waarop gerekend kon worden zowel wat publiciteit als wat resultaat betreft en hoeveel mensen eraan zouden deelnemen. Bij de projecten is nauw samengewerkt met de betreffende PGO's. Tijd voor zowel een terugblik als een blik op de toekomst van de projecten.

De waarnemingsprojecten van de KNNV

Het onderwerp van het eerste landelijke publieksproject was de Vliegezwam, met een simpele opdracht: meld de groeiplek van de Vliegezwam. Deze oproep, die via de pers flink wat aandacht kreeg, had 10.000 meldingen tot gevolg. Daarmee kon een mooie stippenkaart worden gemaakt met de groeiplaatsen in Nederland erop.

Het tweede project was al gewaagder, want daarvoor werden zes soorten hommels op de kaart gezet. Letterlijk, want er werd een hommelkaart gemaakt waarop de zes soorten stonden afgebeeld en die kaart kon ingevuld worden teruggestuurd. Het project werd groots opgezet en er werd veel publiciteit aan gegeven en dat hebben de organisatoren geweten. Er kwamen ook ditmaal ongeveer 10.000 kaarten binnen. Niet alleen vermeldden de deelnemers welke hommels er in hun tuin vlogen, maar en passant ook alle andere leuke diertjes en plantjes die er voorkwamen. Bovendien werd op de kaart de mogelijkheid geboden een hommel te tekenen als deze niet met behulp van de kaart gedetermineerd kon worden. En tekentalent heeft lang niet iedereen.

De gegevens die de KNNV via de teruggestuurde kaarten en later ook via de website ontving, zijn doorgegeven aan de betreffende PGO's, zodat de data gebruikt konden worden en eventuele bijzondere meldingen verwerkt in hun inventarisaties of atlasprojecten. Ook werden de deskundi-

gen van de PGO's ingeschakeld om de KNNV van advies te dienen vóór en tijdens de duur van het project.

Doelstellingen

De doelstellingen van die eerste projecten waren vooral gericht op het verkrijgen van gegevens met wetenschappelijke inhoud. Dit was te hoog gegrepen en dat werd al snel duidelijk bij het binnenstromen van de ingevulde kaarten met hommelwaarnemingen. Een aantal was wel bruikbaar maar zeer veel ook duidelijk niet, maar het plezier knalde eraf. Sindsdien is de hoofddoelstelling van de publieksprojecten gericht op de natuurbeleving. Gekoppeld aan een duidelijke 'opdracht' geeft een project voor een groot publiek veel plezier, waarbij toch vaak een ontdekking wordt gedaan en kennis wordt verstrekt, die duidelijk nog niet aanwezig was. Bijvoorbeeld in het geval van de hommels: 'Ik dacht dat een hommel een hommel was, maar er zijn verschillende soorten, wat leuk!'

Volgende projecten

Toen bij het dagactieve nachtvlinderproject het aantal deelnemers ver achterbleef bij dat van het hommelproject, waren de organisatoren toch enigszins teleurgesteld. Maar niet ieder onderwerp spreekt evenveel aan en dagactieve nachtvlinders waren duidelijk te moeilijk. Het lieveheersbeestjesproject en het mussenproject werden met meer enthousiasme ontvangen en ontlok-

ten weer veel meer reacties van het publiek. Vooral het mussenproject bleek veel emoties los te maken met een hoog 'tuinpad van mijn vader'gehalte. Stapels brieven kwamen binnen met gemijmer over hoe mooi het vroeger allemaal was, alsof dat alleen aan de mussen heeft gelegen. Toch heeft dit voor de mussen wel wat opgeleverd. Uit de conclusies van dit onderzoek bleek dat 'waar gevoerd wordt, zijn mussen'. De Vogelbescherming kwam daarna ook met andere voederinstructies: was het advies eerst om na 1 maart het voeren te staken, voor mussen mag nu het hele jaar door gevoerd worden; die kleine rakkers hebben altijd van onze tafel meegegeten en met het asfalteren van Nederland komen ze lelijk in de verdrukking.

Aantal deelnemers

De ervaring heeft tot nu toe wel geleerd dat er van tevoren geen verwachtingen kunnen worden opgesteld over het aantal deelnemers. Het is van veel grotendeels wisselende en ook onbekende factoren afhankelijk. Voor vlinders is vooral het weer van belang – er zijn goede en slechte vlinderjaren –, maar bij andere onderwerpen is die relatie niet duidelijk. Van bijna alle projecten zijn alle waarnemingskaarten (ca 100.000 ex.) en schoolkranten (ca 20.000) uitgedeeld (kader 1). Soms was er zelfs nog een herdruk van de schoolkrantjes (ca 5.000 ex.) nodig om aan alle aanvragen te voldoen.

Kader 1. Schoolkranten en boekjes

De schoolkrantjes die sinds het dagactieve nachtvlinderproject worden gemaakt over de onderwerpen van de projecten dragen zeker ook bij aan het succes van de projecten. Via de Natuur- en Milieueducatie centra van Nederland wordt aan deze uitgaven bekendheid gegeven. Deze centra hebben een groot aantal scholen in hun werkgebied die ze voorzien van materiaal en nieuwtjes en zo worden scholen ook van een project op de hoogte gesteld. De toon van de krantjes is luchtig en er wordt veel verteld over het onderwerp. Er staan opdrachten in die er vooral op gericht zijn met de kinderen in de natuur rond te gaan kijken. Ook voor spreekbeurten zijn de krantjes een goede informatiebron. De grote vraag door scholen naar deze krantjes wijst erop dat er kennelijk in een behoefte wordt voorzien. Door de KNNV Uitgeverij wordt bij vrijwel ieder project ook een boekje gemaakt uit de serie 'in beeld'. In die deeltjes wordt het onderwerp iets verder uitgediept en worden meer soorten behandeld. Deze toegankelijke boekjes vinden gretig aftrek en menige titel is al herdrukt.

Het hommelpject leverde onder meer op, dat mensen er tot hun verrassing achter kwamen dat er meer soorten hommels bestaan. Hier de Aardhommel (*Bombus terrestris*) op Beemdooievaarsbek (*Geranium pratense*) (foto: Manja Kwak).

Digitaal

De ontwikkelingen in de digitale wereld en op internet gaan een steeds grotere rol spelen. Bij de laatste drie projecten was het mogelijk de gevonden diertjes te melden via de website. Het leuke van zo'n melding is dat die meteen op de stippenkaart op het scherm verschijnt. Dat stimuleert en het aantal kaarten dat verwerkt moet worden is daardoor aanzienlijk verminderd.

In Engeland bestaat al een aantal jaren een programma genaamd 'Springwatch'. Hierin wordt gedurende een aantal weken dagelijks gekeken naar de ontwikkeling van allerlei diersoorten en vogelsoorten in de lente met behulp van in de nestkastjes geplaatste webcams. Het publiek wordt daarbij ook regelmatig om medewerking gevraagd. Dan blijken er tienduizenden

Bij het slakkenproject werd ook de vraag gesteld hoe van slakken in de tuin af te komen? Hier de Grazende Segrijnslak (*Helix aspersa*) (foto: Hans van den Bergh).

belangstellenden mee te doen en waarnemingen door te geven. Komt het in Nederland ook eens zover?

Natuurbeleving

De reacties van de deelnemers zijn bij ieder project zeer enthousiast en er komen ook heel veel vragen los. Het KNNV hoofdbureau wordt nog steeds ieder voorjaar geconfronteerd met vragen over hommels, meestal of het kwaad kan als hommels een nest maken in de spouw, maar ook over hun steekgedrag. Bij het slakkenproject kwamen ook vragen van een heel andere

orde: 'hoe kom ik van slakken af?!' Natuurlijk krijgt iedereen antwoord. Zo blijkt dat door een project de belangstelling wordt gewekt en men beter leert kijken. Bij het hommelpject heeft dat bijvoorbeeld als resultaat dat men hommels niet meer meteen verwijdt, maar rustig laat zitten. De belangstelling leidt dus uiteindelijk ook tot bescherming en daarom alleen al zijn de projecten alleszins gerechtvaardigd.

Door een aantal jaren achter elkaar steeds een ander onderwerp van de natuur dichtbij huis te kiezen leerden de deelnemers de eigen leefomgeving beter kennen en waarderen. De komende vier jaar gaat de KNNV onderwerpen behandelen in en om het water en hopelijk is na die vier jaar weer dezelfde conclusie te trekken, namelijk dat met een opdracht naar buiten te worden gestuurd stimuleert om beter te kijken en daardoor ook echt meer te zien!

Drs. M. van Damme-Jongsten
coördinator KNNV-waarnemingsprojecten
Postbus 19320
3501 DH Utrecht
e-mail: Marijke.van.damme@knnv.nl

Van der Goes en Groot

- Ecologisch onderzoeks- en adviesbureau
- Natuuronderzoek en fruitboombeheer

Van der Goes en Groot kan bogen op een jarenlange ervaring op het gebied van ecologisch onderzoek, beheer van ecologische gegevens en advisering. Of het nu gaat om het verzamelen van gegevens of het toetsen aan wet- en regelgeving, wij kunnen u daar altijd mee helpen.

Ook kunnen wij u adviseren op het gebied van fruitboombeheer. Op uw verzoek maken wij een onderhoudsplan voor u en voeren het snoei- en plantwerk voor u uit.

Otterkoog 14 A 1822 BW Alkmaar 072 - 564 9334
Bovendijk 35 G 2295 RV Kwintshuil 0174 - 648 562

www.vandergoesengroot.nl